

„Egyszer csak az embert átmossa a szöveg”

Berényi Emőke: Dombosi gyorsinterjú Szvoren Edinával

1974-ben született, kamaszkorában kezdett írni, de csak 2005 óta publikál rendszeresen. Meglehetősen szokatlan, késeinek számító pályakezdés, holott a Literán közölt bemutatkozó, József Attila Curriculum vitaejéhez hasonlóan megdöbbentő erejű önéletrajzában azt írja, az Ön számára az írás csupán „célját az okban megfelelő funkciógyakorlás”. Mi indította el mégis a nyilvános megjelenés útján?

– Hazudnék, ha azt mondanám, hogy semmiféle hiúság sincs bennem, de a pályakezdésem mozgatórugója mégsem ez volt. A nyilvánosság akkoriban a minőségi mércét jelentette a számomra, mivel nem az olvasótábor miatt érdekelt a publikálás, hanem a szerkesztői véleményezés miatt. Tizennégy éves koromtól voltak próbálkozásaim, de csak egy-két évvel ezelőtt jutottam el addig, hogy be is tudtam fejezni a szövegeimet, azok ugyanis magukat írják, amikor odaülök a számítógép elé, még nem tudom, mi kerekedik ki a soraimból.

Ha már a formánál tartunk: egyesek szerint a kortárs magyar irodalom „nagyregény-komplexus”-sal küszködik. Ön gondolkodott már terjedelmesebb műfajokban?

– Nem tiltakoznék egy regény megszületése ellen, csak egyszerűen nincsenek a prózámban erre mutató jelek. Minden kicsi akar lenni, és annál sokkal sűrűbb, mint hogy regény lehessen. Ráadásul én sohasem kötetben gondolkodok, mindig az épp aktuális novellámra koncentrálok, ami azért is nekem való műfaj, mert az egyes szövegeket később össze lehet gereblyézni, egy regénnyel viszont ezt nem lehet megtenni.

Az akkor még csak folyóiratokban megjelenő novellái első méltatója Réz Pál volt, aki úgy nyilatkozott, Ön jóformán csak arról ír, ami egzisztenciálisan érinti, ezért olyan evidensek a szavak, erős az atmoszféra, érzéketesek a helyze-

tek, s egyszerre meglepő és logikus a történet kifejlése a szövegeiben. Mitől kapja meg egy történet az Ön számára a nyelvi hitelét?

– Számomra csak az hiteles íróként, ami olvasóként is kézzelfogható. Olyat akarok írni, ami leugrik a lapról. Ezt a hitelt a nyelv képezi meg, nem pedig a tartalom, emiatt indulok ki a saját visszájára fordított olvasói érzeteimből, és azokat igyekszem reprodukálni a másik oldalról.

Az idei Ünnepi Könyvhétre jelent meg a szakma által már régóta várt első novelláskötete, a Pertu, amelynek rendkívül pozitív volt a visszhangja. Hogyan csapódik le Önben ez a figyelem?

– Nagyon örülök neki, van azonban egyfajta szorongás is bennem, mert az ember persze nem akar kényszeresen megfelelni, de csalódást sem akar okozni. Arra kevésbé voltam felkészülve, hogy „a nem hangos” olvasóknak is van hangjuk az internetnek köszönhetően, és ez azért jó, mert nem szakmai szemmel, mégis árnyaltan tudják megfogalmazni a gondolataikat. Jóleső például szembesülni azzal, hogy valaki reggeli kávézás közben hallgatta meg a feleségével a novellámat a rádióban, és nagyon tetszett neki.

Rengeteg figurája küszködik valamiféle fogyatékkal, krónikus lelki problémával, ezért egyes kritikusai szerint a nagy orosz realistákhoz hasonlít a szolidaritás tekintetében. Igaznak tartja azt az Esterházy-szállóigét, hogy „akik nem tudnak beszélni, azok helyett annak kell beszélni, aki tud”?

– Igen, de a kell nem jó szó erre. Ez túlságosan irgalmasnak tűnik, mintha szószóló lennék, engem azonban nem vezérelnek ilyen szándékok. A mikroközösségek számomra fontos gócpontokat jelentenek, de nem vagyok mutogatós néni. Ha viszont valaki megles, az nincs ellenemre, befogadókra ugyanis szükség van, kukkolóknak mindig kell lenniük. Ez egy fura, hasított helyzet, mert a két csoportnak össze kell találkoznia. Nincs tehát semmiféle kiszolgálás ebben, hiszen az íróság által kétirányúvá válik a dolog.

A szövegeire jellemzők a hirtelen, éles váltások, az egyszerű, rövid, kontasztos kijelentések. Mekkora szerepe van ebben az olvasmányélményeinek?

– Rengeteget változott az ízlésem, amióta írok. Talán meglepő, de a mai olvasási kultúrámban a novelláírási láz után alakult ki. Régebben zavart a rövidpróza dinamikája, egyszerűen nem tudtam ilyen szövegeket olvasni. Nagyregény, esszéregény, lélektani regény – ezek voltak a kedvenceim, tehát az asztalbeszakajító műfajokat szerettem. Magyar irodalmat sem olvastam a kötelező olvasmányokon kívül egészen a húszas éveim közepéig. Akkoriban még nem éreztem, hogy mitől jó egy Kosztolányi-novella. Azért mondom éppen az ő nevét, mert ő volt az első nagy nyelvi élmé-

nyem, igencsak későn, huszonhat-huszonhét éves koromban. Ma sokkal több kisprózárt olvasok, a regények szöveghígítása pedig néha már untat. De ezek a megjegyzések nyilván valamiféle szakbarbárságot jeleznek, a novellista panaszaik hangzanak.

A Liszt Ferenc Zeneakadémián diplomázott karvezetés szakon, jelenleg pedig zeneelméletet és szolfézst tanít egykori középiskolájában. Hogy hat Önnél a zene az írásra? Törekszik-e a medialításra?

– Nem, mivel a két művészeti ágnek teljesen más a közlés- és gondolkozásmódja. Mindkettő az időben hat, de attól, hogy egy tőről fakadnak, még nem tudnak kommunikációba lépni. Motivikusan és hasonlatszerűen lehetnek egymásra utalások, de a zene alapvetően arról szól, hogy nem jelent semmit, nincs olyan eleme a regiszterének, ami magán kívül jelentene még valamit. Az irodalomban ez nem így van, habár engem pont az a réteg izgat, amelyben a nyelv megszűnik működni. Például noha a Joyce-regényeknek igenis van mondanivalójuk, önmagukban is jelentések, a hosszú mondataik ritmikájának okán. Olvasásuk közben egyszer csak a nyelv fölfüggeszti magát, és az embert átmossa a szöveg. Minden jó szöveg képes arra, hogy az egyik pillanatban elkezdjen peregni az olvasóra. Ez a fajta lélegzésmódja a textusnak pedig valóban zenei dolog.

Kis Endre alkotása